

**Self-realization mechanism for forming pedagogical excellence as a basis
for professional and creative development of future pedagogue of the
vocational training**

**Самореалізаційний механізм формування педагогічної майстерності,
як запорука ефективного професійно-творчого розвитку особистості
майбутнього педагога професійного навчання**

Людмила Шимченко,

кандидат філософських наук,
доцент кафедри
документознавства

shymchenkoL@ukr.net

[https://orcid.org/0000-0002-
2165-1377](https://orcid.org/0000-0002-2165-1377)

ID: 0000-0002-2165-1377

ДВНЗ «Переяслав-
Хмельницький державний
педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»,
м. Переяслав-Хмельницький,
вул. Сухомлинського, 30,
Київська обл., Україна, 08401

Ljudmila Shimchenko,

candidate of philosophical sciences,
associate professor of scientific
discipline of documentation

shymchenkoL@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2165-1377>

ID: 0000-0002-2165-1377

Pereiaslav-Khmelnytskyi
Hryhorii Skovoroda State
Pedagogical University, 30,
Sukhomlynsky Str.,
Pereiaslav-Khmelnytskyi,
Kyivregion, Ukraine, 08401

ABSTRACT

The article describes the requirements both to education, in the terms of information civilization formation, and the teachers' pedagogical excellence in educational institutions at all levels. Attention is focused on the creative and creative model of a new generation teachers and their training system. Professional and pedagogical excellence are presented as a form of manifestation of the creative and creative model of a new generation teachers, but self-realization of a pedagogue – as a mechanism for forming vocational and pedagogical excellence.

The development effectiveness of environment in pedagogical educational institutions is analyzed, that connected with problem-based teaching as well as using of innovative forms for conducting classes focused on search and research activities, development of creative thinking and creativity to solve the issues. The author focuses on developing students' skills to conduct non-standard lessons for acquisition of pedagogical excellence and further improve pedagogical self-realization.

The pedagogical and scientific component of future pedagogue's self-realization can improve through pedagogical practice and participation of students in subject Olympiads, writing of scientific works at All-Ukrainian and international contests. It is this that affirms the need in order to extend students' self-realization using a developing environment at university. The mechanisms of detail work of the developing environment are offered due to the use of information technologies, acquisition of skills of communication, productive, autonomic, psychological and moral competencies.

Key words: *creative work, creativity, self-realization, pedagogical excellence, education and upbringing system, teacher's skills.*

Постановка проблеми. В умовах формування інформаційної цивілізації змінюються підходи до соціалізації молоді. Якщо основна вага в процесі соціалізації покладається переважно на освітні заклади, то і підготовка майбутніх педагогів повинна зазнати суттєвих змін. За нинішнім багатограним і швидко змінюваним періодом необхідним стає не лише надання в освітніх закладах знань, закріплення певних навичок, а й розвиток різноманітних здібностей – тим самим сприяючи процесу самореалізації, як одному з механізмів формування людського капіталу. Ці не легкі завдання повинен виконувати молодий вчитель, отже педагогічні навчальні заклади зобов'язані всім цим вмінням навчити своїх випускників та забезпечити розуміння механізмів, з допомогою яких спонукати учнів до самореалізації.

В умовах педагогічних дій в межах середніх спеціалізованих навчальних закладів (ПТУ, ЦПТО, коледжів, технікумів), вчитель повинен навчити ще й професійній майстерності, тому використовувані механізми для спонукання до самореалізації повинні бути продуманішими та мати більш чіткішу систему.

Ступінь дослідження теми. Проблема самореалізації в контексті особистого росту, творчості людини досліджувалась зарубіжними вченими А.Г. Маслоу[1], К. Роджерсом[2], Е.Фромом[3] та ін. Питанням самореалізації як соціального процесу увага приділялась Л. Сохань[4] та ін., питання самоактуалізації вивчали Л. Левченко[5] та ін., на самопізнання звернута увага в М. Бердяєва [6], самореалізацію в плані навчального процесу досліджували М.С. Іванов[7] та ін. Проблему самореалізації особистості як соціально-педагогічного феномену досліджували в Україні Д.І. Бех [8]та ін.

Метою написання статті є визначення форм прояву і якостей самореалізації, як механізму формування професійно-педагогічної майстерності педагога професійного навчання в умовах інформаційної епохи. **Завданнями**, відповідно, постають: визначити роль самореалізації у системі формування моделі ефективного вчителя; проаналізувати взаємозв'язок самореалізації та компетентностей, як вагомих складових педагогічної майстерності.

Виклад основного матеріалу. В умовах переходу до інформаційної цивілізації відбуваються глибокі та динамічні зміни, які спричиняють зростання соціально-професійної ролі особистості. Кінцевою метою вищої школи стосовно суспільства є підготовка людини, яка є фахівцем і вмє працювати творчо, мислити нестандартно; здатна і має наміри нести відповідальність за власні вчинки; вмє оцінювати сучасні умови розвитку суспільства та визначати свою участь у цьому процесі. Суспільству потрібні фахівці високого творчого потенціалу, креативні, спроможні заглиблюватися в сутність ідей і бажаючи втілювати їх у життя. Підготовка такого рівня

фахівців покладається на освіту всіх рівнів та спеціальностей, особливо на педагогічну освіту.

Перед системою педагогічної освіти постає, таким чином, завдання пошуку шляхів формування творчо-креативної особистості майбутнього вчителя, здатного підготувати особистість майбутньої інформаційної цивілізації. Засобами навчального та виховного процесу, на основі стимулювання інтересу до знань, забезпечити удосконалення культури мислення, виробити вміння самостійно орієнтуватися у суспільних та державних проблемах, навчити знаходити найдоцільніші засоби взаємодії та співпраці в любых колективах.

Сучасний стан підготовки вчителя характеризується пошуками нових концепцій педагогічної освіти, спрямованих на становлення основ його професійно-педагогічної майстерності, високоморальності, а система підготовки розглядається як відповідна змісту, процедурі та психологічній природі майбутньої вчительської діяльності. Професія «вчитель» охоплює такі поняття, як викладач, вихователь, наставник, людина, яка має незаперечний авторитет у будь-якому виді діяльності. Окрім того, учитель ще й актор, режисер, постановник і технік свого щоденного спілкування з учнями, організатор справжньої творчої майстерні по підготовці учня до життя в нових інформаційно-технологічних умовах. Тому необхідним є створення моделі вчителя нового покоління.

Модель сучасного вчителя повинна базуватися на таких критеріях як: розум, висока культура, освіченість, доброта, гуманність, воля, творчість, обдарованість, комунікабельність, креативність. Тому на педагогічні навчальні заклади покладається особлива місія – віднайти педагогічні таланти, посприяти різними методами можливості їх розкриття, наповнити знаннями та вміннями, озброїти педагогічними навичками, забезпечити можливості самореалізації. Місія педагогічних навчальних закладів вважатиметься в певній мірі виконаною лише при сформуванні у випускників так званої професійно-педагогічної майстерності.

Результативність роботи вчителя, на нашу думку, полягає у вмінні розкрити в учневі його життєву визначеність і допомогти в його початковій самореалізації, задати вектор життя. Це складна місія, тому над професійно-педагогічною майстерністю майбутнього вчителя повинні попрацювати освітні педагогічні заклади. Майбутнього вчителя потрібно навчити мислити: виділяти суттєві властивості предметів і відділяти їх від несуттєвих; знаходити взаємозв'язки між речами та явищами оточуючого світу; формулювати правильні перевірені висновки; доказувати істинність своїх суджень, спростовуючи хибні; викладати свої думки послідовно і доказово. Вчитель зобов'язаний набути таких навичок, щоб потім навчити цьому і своїх учнів: аналізувати, синтезувати, порівнювати, узагальнювати, класифікувати; поєднувати знання з різних областей задля прогнозування явищ; робити обґрунтовані висновки; особливо – стимулювати пізнавальну діяльність.

Таким чином, забезпечується розвиток всіх видів і форм мислення: практично-дійового, наочно-образного, словесно-логічного, емпіричного і теоретичного, дискусійного та інтуїтивного, продуктивного та репродуктивного. Мислення активного будівничого інформаційної епохи необхідно постійно стимулювати до дій. Внутрішня активність особистості, усвідомлення нею своїх життєвих цілей забезпечують самовизначення, сприяють зростанню самосвідомості, стимулюють самопізнання і, відповідно, гарантують самореалізацію.

Самореалізація, на наш погляд, має нерозривний зв'язок з творчістю, як мистецтвом жити, досягати, переінакшувати, шукати і знаходити, хотіти і бути. А коли творчість стає справжнім культом – забезпечується високий рівень самореалізації. Тому в модель професійно-педагогічної майстерності майбутнього педагога необхідно обов'язково включити елемент розвитку творчості – системи заданих природою здібностей, що на основі внутрішньо мотивованої потреби проявляються через дії, які завдяки власному інтересу та цілеспрямованій діяльності, високій працездатності та сумлінному

послідовному досягненню поставленої мети, забезпечують такий результат, який вражає інших та приносить духовне задоволення творцю.

Творчість пов'язана і із інтелектуальною активністю, що базується на інтелектуальній ініціативі пошуку тих можливих реалізацій, які поглиблюють рівень творчих умінь, виводять їх на нові рубежі досяжності, забезпечують видозміни в розумовій діяльності, направляючи її на пошуки нового. При цьому, основною умовою змін залишається потреба в духовному задоволенні від власної діяльності та необхідність суспільного визнання. Великим позитивом є те, коли духовному задоволенню підкріпленням є матеріальна складова, що сприяє процесам інтелектуальної активності.

Педагогічна підготовка майбутніх педагогів-творців, інтелектуальних митців освітньої справи має обов'язково відбуватися у відповідному розвивальному середовищі, де стимулюється навчальний процес, де оптимізується взаємодія «викладач–студент», «науковець–студент», «студент–студент», де створюються матеріально-технічні умови, педагогічна та психологічна гармонія у взаємовідносинах. А ще забезпечується процес набуття навичок формування розвиваючого середовища в майбутніх закладах освіти (школа, коледж, гімназія, ПТУ, ліцей), де в подальшому працюватимуть наші випускники.

Розвивальне середовище можна вважати відповідним у педагогічних навчальних закладах лише при умові чіткої спрямованості загальних зусиль на сприяння набуттю знань, професіоналізму тими, хто професію вчителя вибрав за покликом серця. Знання – це перший крок до самореалізації, а знання по професії з подальшою їх трансформацією учням – автоматично стає першою сходинкою в само реалізаційному механізмі учнівського становлення. Набуття знань відбувається за рахунок лекційних та практично-семінарських занять, де, з метою сприяння студентській самореалізації, застосовується проблемний метод викладу матеріалу. Даний метод, на нашу думку, забезпечує розвиток теоретичного мислення, сприяє пошуковій та дослідницькій діяльності, формує пізнавальний інтерес до навчально-

фахових дисциплін та актуальних проблем педагогіки, започатковує розвиток професійної мотивації фахівця, породжує ініціативу.

Проблемний метод викладу лекційного матеріалу передбачає діалогічне включення викладача у спілкування із студентами через механізм обговорення заздалегідь підготовлених проблемних ситуацій. В процесі діалогу спрацьовую пошук невідомого у проблемній ситуації, актуалізується проблема набуття нових знань, випрацьовується поштовх для подальшої розумової роботи. Діалогічне включення викладача у спілкування під час лекції забезпечує включення у процес навчання не тільки раціональної, а й емоційної сфери; формує можливість індивідуального підходу до навчання через виокремлення певних питань з пропонованої навчальної проблеми, над якою окремий студент викликається попрацювати індивідуально та проінформувати інших студентів на наступній лекції. Таким чином, з однієї сторони забезпечується система варіативного навчання, а з іншого – спрацьовує механізм сприяння самореалізації тих студентів, які через окремі дослідження саморозвиваються та допомагають іншим поглибити знання по темі.

Проблемний метод лекційних занять з застосуванням діалогу, елементів інтерактивної бесіди, часткових студентських повідомлень забезпечує глибокий виховний процес, стає прикладом для наслідування. Показ викладачем шляхів розв'язання деяких проблемних ситуацій, протиріч науковими засобами педагогічної науки допомагає майбутнім педагогам визначити власну позицію у даній сфері, може стати поштовхом до подальшої науково-педагогічної діяльності, тобто зміну самого себе як суб'єкта учіння.

Практичні заняття в системі забезпечення можливостей для самореалізації студентів мають прив'язку до пізнавальних задач дещо складнішої структури предметних знань і умінь з тим, щоб поглибити знання, викликати інтерес і розвинути пошукові здібності, виховати відповідальність за набуття професійних навичок. Студентам професійного навчання (спеціальність документознавство) пропонуються творчі завдання різних

рівнів складності: від презентації нормотворчих документів, на основі яких здійснюється документообіг, на першому курсі до створення і вирішення педагогічних ситуацій, пов'язаних з послідовним викладанням документознавчих дисциплін в спеціальних професійних училищах, коледжах чи технікумах; вивчення передового педагогічного досвіду, проведення фрагментів уроків на другому і до проведення нестандартних уроків та виховних заходів – на третьому курсах.

До проведення фрагментів уроків на другому курсі, уроків і виховних заходів на третьому студенти відповідно до своїх здібностей і можливостей готують роздавальний матеріал, презентації, підбирають цікаві повідомлення, готують завдання творчого характеру тощо. Із метою створення оптимальних умов для розвитку творчих здібностей викладачі орієнтують студентів на підготовку і проведення різних типів нестандартних уроків: уроків-презентацій, уроків-дебатів, уроків-ігор, уроків-круглих столів, уроків-дискусій тощо. Ці уроки позбавлені звичайних шаблонів. Їхньою характерною рисою є створення протягом всього уроку умов для творчої навчальної діяльності учнів. Студенти виступають у ролі вчителів, класних керівників, директора, завуча, методистів. Подібні практикуми сприяють більш глибокому самопізнанню, самооцінці, саморозвитку, формують уміння і навички педагогічної діяльності.

Під час аналізу проведених тренувальних уроків увага студентів зосереджується і на творчому аспекті уроку чи виховного заходу. Обговорюються: новизна й оригінальність, прийоми розвитку пізнавального інтересу і творчих здібностей; відповідність змісту, форм, методів, засобів, меті та рівневі розвитку учнів тощо. Враховуючи об'єктивні оцінки своїх товаришів і викладача, студенти краще усвідомлюють свої недоліки, резерви. Це є стимулом до самоосвіти, самовиховання, самовдосконалення, створення власної творчої лабораторії і саморозвитку творчої особистості майбутнього вчителя.

На третьому курсі (шостий семестр) задіюється творче аналітичне мислення і творча педагогічна уява у студентів і у процесі проходження педагогічної практики вони конкретно вирішують проблеми різноманітних педагогічних ситуацій. Це дає можливість перевірити теоретичні знання, вибрати інструмент педагогічних дій і прогнозувати результат. У процесі її вирішення студенти визначають умови, у яких педагогічна ситуація виникла, дійових осіб протиріччя, аналізують дії кожного учасника і оцінюють їх; пропонують декілька варіантів вирішення; обґрунтовують його викладачу-методисту та групі студентів-практикантів і обирають оптимальний варіант. Такий характер навчально-пізнавальної діяльності сприяє більш ґрунтовному засвоєнню знань, розвиває здібність прогнозувати і передбачати дії учасників ситуації та її результати. А найголовніше – запобігати складним конфліктним ситуаціям.

Якраз педагогічна практика найбільш вагомо впливає на процес самореалізації – дається відповідь на питання: чи правильний вибір професії, чи достатньо знань для початкової роботи з учнями, над якими прогалинами в знаннях потрібно попрацювати особливо та ін. Тому четвертий курс для студента, який чітко визначився, зрозумів потребу у поглибленні знань та вмінь, дає можливість працювати над собою інтенсивніше. Написання дипломної роботи забезпечує студенту можливість перевірити себе ще й як науковця. Остаточно складається переконаність у необхідності самореалізаційного заглиблення.

Аналіз світових тенденцій у галузі педагогічної освіти засвідчує зростання вимог до педагогічного професіоналізму й особистих якостей учителя. Оволодіти педагогічною майстерністю може кожний педагог за умови цілеспрямованої роботи над собою та враховуючи основні вимоги ХХІ тисячолітті: постійне ускладнення змісту освіти, гарантування високого рівня освітніх стандартів; ускладнення проблем виховання; безперервне оволодіння прогресивними технологіями навчання й виховання; розв’язання складних професійно-педагогічних проблем, які вимагають інтеграції знань,

практичних умінь і навичок з таких суміжних з педагогікою наук, як філософія, психологія, медицина, економіка, кібернетика та ін.; робота в єдиному інформаційному середовищі, що передбачає раціональне використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі.

Усе це може здійснювати тільки вчитель з високою професійною компетентністю, розвиненими творчими здібностями, високим рівнем інтелігентності, ерудованості, здібностей до безперервної освіти. Тому самореалізаційне заглиблення повинне досягти рівня набуття компетентностей, коли, за висловом Дж. Ревена, досягається:

- = здатність працювати самостійно без постійного керівництва;
- = здатність брати на себе відповідальність за власною ініціативою;
- = здатність виявляти ініціативу, не питаючи інших, чи слід це робити;
- = готовність помічати проблеми та шукати шляхи їх вирішення;
- = уміння аналізувати нові ситуації й застосовувати вже наявні знання для такого аналізу;
- = здатність ладити з іншими;
- = здатність засвоювати будь-які знання за власною ініціативою;
- = уміння приймати рішення на основі здорових суджень [Равен, Джон Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация. URL: <https://www.rulit.me/books/kompetentnost-v-sovremennom-obshchestve-read-232089-1.html>].

Педагогічна компетентність учителя – це єдність вчительської теоретичної та практичної готовності до педагогічної діяльності в умовах навчального закладу любого типу. Особливі компетентності потрібні при викладанні в професійно-технічних училищах, технікумах, коледжах тому, що в таких навчальних закладах уже йде безпосередня підготовка до професійної діяльності – а це надзвичайна відповідальність. Викладач таких закладів організує педагогічну діяльність, спрямовану на отримання усвідомленого результату; розв’язує завдання навчання й виховання; формує навички творчого розкриття професійного таланту своїх учнів/студентів;

сприяє особистісному їх становленню; забезпечує можливості для соціалізації молодих людей; вчить відданості вибраній професії.

Силою власного прикладу та загальної ерудиції, відповідальності та професійно-особистісних якостей, власної любові до вчительської професії та учнів, за рахунок відкритості і щирості у спілкуванні – можна забезпечити позитивний результат у навчальній та виховній діяльності. Особливо важливим для випускників середньо-спеціалізованих навчальних закладів є набуття власних компетентностей відповідних поклику часу – входженню в інформаційну епоху. Тому інформаційна компетентність, яка передбачає володіння інформаційними технологіями: здобувати інформацію з різноманітних джерел, опрацьовувати різні види інформації, переробляти її відповідно до цілей і завдань власного процесу професійного становлення, забезпечує можливість більш впевнено себе відчувати в сучасних умовах.

Комунікативна компетентність, що проявляється через вміння вступати в спілкування будь з ким і на будь-якому рівні, бути зрозумілим і підтримуваним, забезпечує процес входження в інформаційну епоху більш ефективніше. Продуктивна компетентність, завдяки вмінню працювати на результат, швидко та якісно ухвалювати рішення та брати відповідати за них, гарантує молодій людині певну стабільність на триваліший час. Оскільки інформаційна епоха характеризується швидкістю зміни інформації, що пришвидшує й зміну в зайнятості, то якраз продуктивна компетентність і може бути частковою гарантією більш тривалої в часі виробничої діяльності. Автономізація на компетентність, як здатність до саморозвитку, творчості, самовизначення, самоосвіти, забезпечують конкурентоспроможність на ринку праці. Постійне професійне зростання та поглиблення ерудиції, набуття комунікаційних навичок та урізноманітнення мовного багажу – допомагає на ринку праці ставати цікавішим суб'єктом.

В гонитві за тими компетенціями, які більше характеризують людину як професійну робочу силу, ми не повинні забувати за моральну компетентність. Тому в навчальних закладах, особливо середнього рівня спеціалізованого

формату, де підлітковий вік, юнацький максималізм, особистісне становлення, перші кроки в доросле життя, необхідним є серйозний підхід до виховної діяльності педагогів. Власний моральний приклад на першому місці та велика клопітка комунікативно-психологічна робота педагога можуть бути певною гарантією морального становлення учнів/студентів. Моральна кожна особистість гарантує і більш моральне загальне суспільство. Традиційні моральні норми повинні стати потребою і спроможністю в умовах нинішнього часу – таким є завдання і педагогічних колективів всіх рівнів, і суспільства в цілому.

Вчителю, як нікому іншому, потрібні психологічні компетентності, що забезпечують через та завдяки психологічним засобам можливість організовувати взаємодію в освітній діяльності, враховуючи вікові особливості. Правильно підібраний стиль і тон у спілкуванні, вміння керувати увагою учнівського колективу, вірно вибраний темп діяльності і основне – власний приклад, є гарантією успіху. Отже, професійна компетентність учителя є поєднанням предметно-технологічного, психолого-педагогічного та загальнокультурного компонентів, кожен з яких, у випадку професійної підготовки учнів/студентів середніх спеціальних навчальних закладів, забезпечує формування творчої особистості.

Висновки. Набуття вище перерахованих компетентностей – це своєрідний шлях самореалізації вчителя. Шлях постійної праці над собою, своїм власним професіоналізмом, своєю інформаційною обізнаністю і відповідністю; над удосконаленням комунікативної якості та моральної зрілості. Набуті компетентності забезпечують високий рівень професійно-педагогічної майстерності, що в умовах обмежених можливостей ринку праці в Україні, стають гарантією і можливої самозайнятості, і кваліфікованої участі в роботі функціонуючих виробництв чи навчальних закладів спеціальної професійної підготовки. Підготовка компетентних, професійних педагогів, бажаючих і вміючих передавати свої знання, вміння, навички, досвід тим, хто хоче стати

активним учасником розбудови інформаційної цивілізації – це стратегічне завдання для всіх педагогічних університетів на найближчий період.

Джерела та література:

1. Маслоу А.Г. Мотивация и личность. URL:
http://www.bim-bad.ru/docs/maslow_motivation_and_personality.pdf
2. Роджерс К. Теория личности / перевод В. Лях, А. Хомик. URL:
<http://psylib.org.ua/books/roger02/index.htm>
3. Фромм Э. Человеческая ситуация / [под общ. ред. Д. О. Леонтьева]. – М.: Смысл, 1994. 238 с.
4. Сохань Л., Єрмаков І. Життєва компетентність у технології життєздійснення. *Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: науково-методичний збірник* / Ред. кол. Н. Софій (голова). та ін. К. : Контекст, 2000. С. 83.
5. Левченко Л.С. Розвиток професійно-творчої самореалізації особистості педагога та студента. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 1. С. 298-306.
6. Бердяєв Н.А. Самопізнання (Досвід філософської автобіографії) М. : Книга, 1991. С. 59.
7. Иванов М.С. К проблеме оценки потенциала самореализации личности в процессе обучения. *Философия образования*, 2004. № 3(11). С. 233-241.
8. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності : навч. посібник. К. : Академвидав, 2009. 248 с.

References

1. Maslou, A. H. *Motyvatsyia y lychnost [Motivation and personality]*. Retrieved from URL: http://www.bim-bad.ru/docs/maslow_motivation_and_personality.pdf.

2. Rodzhers, K. *Teoryia lychnosti [Theory of Personality]*. (V. Liakh, A. Khomyk, Trans.). Retrieved from URL: <http://psylib.org.ua/books/roger02/index.htm>.
3. Fromm, E. (1994). *Chelovecheskaya situatsiya [Human situation]*. D. O. Leontev (Ed.). M. : Smysl, 238 p.
4. Sokhan, L., Yermakov, I. (2000). *Zhyttieva kompetentnist u tekhnolohii zhyttiezdiisnennia [Life competency in life-realization technology]*. *Kroky do kompetentnosti ta intehratsii v suspilstvo: naukovo-metodychnyi zbirnyk*. K. : Kontekst, p. 83.
5. Levchenko, L. S. (2015). *Rozvytok profesiino-tvorchoi samorealizatsii osobystosti pedahoha ta studenta [The development of professional-creative self-realization of the personality of the teacher and the student.]*. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. no. 1. pp. 298-306.
6. Berdiaiev, N. A. (1991). *Samopiznannia (Dosvid filosofskoi avtobiohrafii) [Self-knowledge (The Experience of Philosophical Autobiography)]*. M. : Knyha, 1991. p. 59.
7. Ivanov, M. S. (2004). *K probleme otsenki potentsyala samorealizatsyi lichnosti v protsesse obucheniya [On the problem of assessing the self-realization of the personality in the learning process]*. *Fylosofyia obrazovanyia*. no. 3(11). pp. 233-241.
8. Bekh, I. D. (2009). *Psykhologichni dzherela vykhovnoi maisternosti [Psychological sources of educational excellence]*. K. : Akademydav, 248 p.

АНОТАЦІЯ

В статті розкрито вимоги до освіти в умовах формування інформаційної цивілізації та, відповідно, до педагогічної майстерності вчительсько-викладацького складу навчальних закладів всіх рівнів. Акцентується увага на творчо-креативній моделі вчителя нового покоління та системі їх підготовки. Професійно-педагогічна майстерність подається як форма

прояву творчо-креативної моделі вчителя нового покоління, а самореалізація педагога – як механізм формування професійно-педагогічної майстерності.

Проаналізовано ефективне розвивальне середовище в педагогічних навчальних закладах, пов'язане з застосуванням проблемного викладання матеріалу, із застосуванням інноваційних форм ведення занять, орієнтованих на пошукову та дослідницьку діяльність, розвиток творчого мислення та креативність у вирішенні проблем. Акцентовано увагу на виробленні у студентів вмінь по проведенню нестандартних уроків, чим набувається педагогічна майстерність та гарантується подальша педагогічна самореалізація.

Педагогічно-наукова складова самореалізації майбутнього педагога набуває змісту ще й за рахунок педагогічної практики та участі в студентських предметних олімпіадах, написаннях наукових робіт на всеукраїнські та міжнародні конкурси – це закріплює в студентів переконаність у необхідності самореалізаційного заглиблення за рахунок використання в університеті розвивального середовища. Запропоновано механізми змістового наповнення розвивального середовища за рахунок використання інформаційних технологій, набуття навичок комунікаційних, продуктивних, автономіських, психологічних, моральних компетентностей.

Ключові слова: творчість, креативність, самореалізація, педагогічна майстерність, система навчання та виховання, вчительська майстерність.

АННОТАЦИЯ

В статье раскрыто требования к образованию в условиях формирования информационной цивилизации и, соответственно, к педагогическому мастерству учительско-преподавательского состава учебных заведений всех уровней. Акцентируется внимание на творческо-креативной модели учителя нового поколения и системе их подготовки. Профессионально-педагогическое мастерство представляется как форма проявления творческо-креативной модели учителя нового поколения, а

самореализация педагога – как механизм формирования профессионально-педагогического мастерства.

Проанализирована эффективно развивающаяся среда в педагогических учебных заведениях, связанная с применением проблемного изложения материала, с применением инновационных форм ведения занятий, ориентированных на поисковую и исследовательскую деятельность, развитие творческого мышления и креативность в решении проблем. Акцентируется внимание на выработке у студентов умений по проведению нестандартных уроков, чем приобретает педагогическое мастерство и гарантируется дальнейшая педагогическая самореализация.

Педагогически-научная составляющая самореализации будущего педагога получает смысл еще и за счет педагогической практики и участия в студенческих предметных олимпиадах, написания научных работ на всеукраинские и международные конкурсы – это закрепляет у студентов убежденность в необходимости самореализационного углубления за счет использования в университете развивательной среды. Предложены механизмы содержательного наполнения развивательной среды за счет использования информационных технологий, приобретения навыков коммуникационных, производительных, автономистских, психологических, нравственных компетенций.

Ключевые слова: творчество, креативность, самореализация, педагогическое мастерство, система обучения и воспитания, учительское мастерство.